

ERDÉSZETI LAPOK

az Országos Erdészeti-Egyesület

K Ö Z L Ö N Y E.

Nyolczadik évfolyam.

VII. füzet.

Julius 1869.

A községi erdők érdekében.

E lapok egyik munkatársától az alább közlött szabályzati tervezetet kaptuk, melynek célja a községi erdők tönkre menését megakadályozni, s pótolni országos törvények hiányát, míg az országgyűlés a sok közjogi vita után rá ér egyszer ezen égető kérdésre fordítani figyelmét.

Mielőtt a kérdéses javaslatot közölnők, meg akarjuk szíves olvasóinkat eredetével ismertetni. Mire nézve idézzük munkatársunk sorait:

„Több község fa eladási engedélyért folyamodott a megyéhez, hogy a tagosítás alkalmával megváltott maradvány földekért járó összegeket könnyebben lefizethesse; más községek pedig derűre borura vágták, irtották erdeiket, míg csak a dolog a megye értésére nem eset: szóval égetővé vált a szükség, s valamint tenni okvetlen kellett.

Ennek következtében tehát a megye bizottságot küldött ki egy terv kidolgozására, melynek én is tagja vagyok.

Az itt közlött tervezet kidolgozásával azonban nem bízattam meg hivatalosan, hanem hogy javaslatként terjeszthessem elő, a mely a tárgyalások alapjául szolgáljon; a mi annál szükségesebbnek látszott, hogy hazai szokásként ne a jogász, hanem az erdész iránya legyen tulnyomó.

Midőn pedig az E. L.-ok számára közlésül beküldöm, azért teszem, mert reménylen hogy szaktársaink hozzá fognak szólni s annál czélszerűbb és megfelelőbb szerkezetet nyer.

Széplaki Lajos.“

T e r v e z e t

a községi erdők kezelésének szabályozására.

Bevezetés.

A tagosítások következtében a községek nagy kiterjedésű erdőterületek birtokába jutottak, melyek nem csak magukra e községekre nézve birnak nagy fontossággal, hanem mint milliákat érő közvagyon országos érdekűek is; ennél fogva nemcsak a községeknek, hanem az egész nemzetnek érdekében fekszik a községi erdők kezelését szabályozni, és azok tartamos használatát biztosítani. Miután pedig a tapasztalás már eddig is megmutatta, hogy itt késedelem visszapótolhatlan károk okozója lehet: kötelessége a megyei hatóságoknak mindaddig, míg az országgyűlés e fontos tárgyat föl nem veszi s az erdőtörvényt meg nem alkotja *), oly szabályzatról gondoskodni, a mely ideiglenesen a törvény helyét pótolja, és minden rendetlenségnek elejét vegye.

Az ily szabályzat alapját minden esetre az önnálló községi kormányzásnak (selfsgouvernement) kell képezni: az erdőkezelő és védő személyzet megválasztása tehát minden esetre a község joga maradjon; ugyszintén meg kell engedni hogy az erdei termények felhasználási vagy értékesítési módja fölött szabadon rendelkezhessék, kivéven, ha pazarlás, tudatlanság a tartamos használatot veszélyeztetvén, zár alá való helyezést tennének szükségessé.

*) A mit bizony kár halasztani, s a mit bizvást elébe lehetne a vadászati törvényjavaslatnak tenni. Szerk.

A megyei hatóság feladatát az erdőterület épségének és értékének fentartása, és a tartamos használat biztosítása képezi; továbbá pedig a kezelés és ellenőrzés, valamint a felügyelet szabályozását, szóval a felső vezényletet kell kezébe vennie. —

ELSŐ CZIKK.

Általános szabályok.

1. §.

A községi erdő, legyen az város vagy falu tulajdona oszthatlan s elárúsíthatlan birtokot képez, és más féle gazdasági művelés alá nem vehető.

2. §.

Oly esetben azonban, midőn kedvező fekvési és talaj viszonyok valamely erdőrész talajának mezőgazdasági használata által nagyobb jövedelmet biztosítanak, az átváltoztatás megengedhető; de mindig a megye beleegyezésétől függ. Az élesendő területet azonban a községnek más, feltétlen erdőtalaj birtokrész által kell pótolni, még pedig a talajjóságnak megfelelő arányban, úgy hogy az erdő évi termése a terület csere következtében ne csökkenjen.

3. §.

A 2. §.-ban megalapított engedélyt a megye csak szakértők meghallgatása után adja meg.

4. §.

A községnek kötelessége erdeje határait mennél előbb világos és egykönnyen el nem tűnhető jelek által megjelölni, még pedig kivétel nélkül arra, hogy a határok idegen vagy községi tagok birtokaival érintkeznek-e vagy nem. A határok minden 5-ik évben megújítandók.

5. §.

A községi előljáró vagy közhatóság a terület épen tartásáért felelős, minél fogva azok változásai alkalmával a hatá-

rokat meg kell járni, s mibenlétüket jegyzőkönyvileg fel kell venni. —

6. §.

A megyének jogában áll a község határát bár mely oknál fogva, vagy minden ok nélkül is a megyei mérnök, vagy kiküldött szakértők által megvizsgáltatni.

MÁSODIK CZIKK.

A községi erdők célja és az erdei termények felhasználása.

7. §.

A községi erdők célja általában a község tagjai számára a szükséges tüzi és épület fát szolgáltatni, a mennyiben ezt a tartamos használat megengedi. Ezenkívül a tilalom alól felszabadult erdőrészeknek még a legelő szükséglet fedezésére is közre kell hatniok.

8. §.

Idegének számára való faeladásnak tehát községi erdőben csak következő 3 esetben van helye:

a) ha a berendezés útján megalapított évi jövedék a község szükségletét túlhaladja, vagy előbbi évekből valami meg lenne takarítva;

b) ha valamely községi erdőrész értékesebb faanyagokat tartalmaz, pl. épület fát, fűrésztonkóket, zsindely-, szerszám fát sat., s a mellett olcsó pénzen a község tagjai szükségletét más erdőkből vagy kőszén által lehet fedezni, s ennél fogva míg a szükséglet fedezése biztosítva van, a községi pénztár javára nyereséget lehet behozni;

c) ha a község tagjai természetben járó fa illetményükről közös beegyezőssel hozott és forma szerint kiállított községi határozattal vagy egészen, vagy részben le mondanak.

9. §.

Az eladásra az engedélyt a község minden esetre a megyétől köteles kieszközölni. A megye az eladásra való enge-

délyt vagy esetről esetre adja meg, vagy egyszerre több évre is kiterjesztheti azt, különösen városoknál, a hol a nagyobb értelmiségtől a községi érdekek károsítását annyira félteni nem lehet.

10. §.

Az eladás mindig nyilvános árverés útján történik a szolgabíró v. eskütt jelenlétében. Kivételek a megyei hatóság beleegyezésétől függenek.

11. §.

Az erdőterményeknek elosztása a község tagjai között a jogosultak összeírása alapján történik és a községi erdőkezelő által a község ellenőrzése mellett vitetik véghez; a község számadásában pedig pontról pontra kimutatandó, habár a terményeket a jogosítottak maguk állították elő vagy az előállítás költségeit a községi pénztárnak megtérítették, vagy nem.

12. §.

Miután épületfát, vagy más mű és szerszámfát nem lehet egyenlőlegesen elosztani, mert a jogosultak szükséglete nem egyenlő: erre nézve a megye elébe árszabályt terjeszt a község, a mely szerint azután a községi pénztár javára az ily fa kiszolgáltatni fog.

HARMADIK CZIKK.

A községi erdők kezelése és a gazdálkodás módja.

13. §.

Minden község köteles erdeje számára szakember által gazdasági tervet készíttetni, még pedig két példányban, melyek közül az egyik a községnél marad, a másik pedig a megyének nyújtandó be.

14. §.

A gazdasági tervnek tartalmaznia kell:

- a) a rendszeresen meghatározott évi termést (Ertrag),
- b) a vágások sorrendjét,

- c) a vágásmódot,
- d) az évente ertvényezendő területek kimutatását,
- e) a vigályítások, tuskóirtás és többi mellék használatok terjedelmének, sorrendjének, és évének meghatározását.

Ehez az erdő térképe, vagy legalább világos kézrajza legyen csatolva.

15. §.

A gazdasági tervet a megye szakértők által (megyei felügyelő) megvizsgáltatja, és csak ha ezek véleménye kedvező, adja meg annak kivitelére az engedélyt.

16. §.

A gazdasági terv kivitele, legyen a község nagy, vagy kicsiny, mindig elméletileg és gyakorlatilag képzett szakemberre bízandó.

17. §.

Erdőkezelőjét minden község szabadon választhatja, és szabadságában áll a kezelést vagy valamely határos uradalom erdészére bízni, vagy külön erdészt tartani, vagy más községekkel egyesülni e célra.

18. §.

A 16. §. szabványa kivétel alá esik, ha az egész kerületben, vagy annak nagy részében nem található nagyobb erdőbirtok s tehát szakképzett erdész sem. Ily esetekben a községi birtok is kicsiny lesz, és a községek csak erdőőrt kötelesek tartani, míg a gazdasági terv rendelvényeit a megyei erdőmester fogja rendes évi körutazásai alkalmával közvetlenül a községnek kiadni, s fog azok eszközlése fölött őrködni.

19. §.

A megye hatóságtól függ meghatározni, mely községekben alkalmazható a 18. §.

20. §.

A megye által fölesketett erdőkezelő magát csak is a megye által megerősített gazdasági terv szabványaihoz köteles

tartani. Egyes községi tagok befolyásának vagy rendelvényeinek magát semmi esetben sem szabad alá rendelni, és jogában áll, ha a gazdasági terv valamely tekintetben hiányosnak mutatkoznék, — annak megváltoztatására vagy javítására a megyehatóság elé indítványt terjeszteni.

21. §.

A községi erdőkezelő fizetését a községnek joga van ugyan meghatározni, de a megyehatóság felügyel arra, hogy az olyan legyen, a mely szakképzett egyének vállalkozását ki ne zárja.

22. §.

A községi erdész fizetésén kívül a községtől nem követelhet semmi más féle járadékot sem; így nem illeti őt előfogat, hátszló, napidíj, vagy tantiéme. Csak ha a község által a megye székhelyére, vagy más hová küldetnék ki, van joga 3 ft. napidíjra és előfogatra.

HEGYEDIK CZIKK.

A megye részéről való felügyelet.

23. §.

A községi erdők felett való felügyelet a megye jogköréhez tartozik.

24. §.

A felügyelési jogot a megyei hatóság megyei erdőfelügyelők által eszközli; ezek a megye által választatnak, vagy nagyobb erdőbirtokosok erdőtisztjei bizatnak meg e célra.

Megjegyzés. Az első mód oly esetekben lenne ajánlható, a hol a megyék nem erdődusak, a községi erdőbirtokok csekélyek és igen el vannak szórva és szakembereket a vidéken e célra nem igen lehet kapni. A második mód erdődús megyékben volna helyén, a hol a községek erdeje terjedtebb, egy erdőfelügyelő a megye számára nem lenne elég és szakképzett egyének elegendő mennyiségben állanak rendelkezésre. Ezt különösen olesóság tekintetében lehetne ajánlani.

25. §.

A felügyelő köteles a felügyelete alatt álló községek erdeit évente legalább egyszer beutazni, és magának a gazdasági terv pontos keresztülviteléről meggyőződést szerezni. Különösen fel kell ügyelnie a felújításra és az erdei és legelő károsításokra. A szamadásokat meg kell vizsgálnia, egyes községi tagok panaszait fel kell vennie és összes tapasztalatairól a megyének írásban jelentést kell tennie.

26. §.

A megye bizottságot választ, a melybe legalább 1—2 erdőfelügyelő vagy más erdész mint szakember veendő fel. A bizottság megvizsgálja a felügyelő jelentéseit, és a politikai közegek útján a bajok vagy rendetlenségek orvoslását elrendeli.

27. §.

Az oly községeket, melyek erdejüket rosszul kezelik, nem ujtják fel rendesen, vagy elpusztítják, ha kétszeri megintés nem használna, a megye gondnokság alá helyezheti.

28. §.

A megyei felügyelők fizetéseit, átalányait, vagy uti költségeit és napidijait a megye szabja meg és fizeti, s ezen költségeket a községi erdő területekre házi adóként kivetí.

ÖTÖDIK CZIKK.

A vágás és ertvényezési szabályok érvényesítése, erdő használat, legelő, védelem.

29. §.

Az évi vágásokat, és a vigályításokat (Durchforstung) a község erdésze jelöli ki a gazdasági terv szabványai értelmében, valamint azok rendes letarolására is felügyel.

30. §.

A folyó vágásokon kívül a község erdejében nem szabad vágni semmit sem, kivéven:

a) ha más erdőrészekben döntött volna ki a szél fákat, vagy rovar pusztítások következtében száradtak volna ki azok;

b) ha a községnek sürgetőleg van szüksége oly minőségű fára és oly mennyiségben, a mint azt a folyó vágások szolgáltatni nem képesek.

Mind ezen esetekben azonban az ily módon nyert fát a jövő év illetményéből le kell vonni; és ha azt meghaladná, 2 vagy több évre kell a visszapótlást elosztani.

31. §.

A vágásokban nyert minden fát a szokásos méretekben kell feldolgozni, (a tűzifát ölekben, az épületfát, tönköket a szokáson hosszúságban) és csak ily alakban és ellenőrzés mellett szabad azt megszámlálni és átadni. Méretlen anyagokat, vagy az erdész tudta nélkül kiadni semmi szím alatt sem szabad.

32. §.

Hulladék fa szedését, a mennyiben azt fejsze vagy fűrész nélkül gyűjteni lehet, a község szegényebb tagjainak meg lehet ugyan engedni, hanem csak írásbeli engedmény mellett, és hogy azért vagy valami csekély bért fizessenek a községi pénztárba, vagy pedig az erdei termények nyelésnél, vagy az ertvényezéseknél bizonyos viszonszolgálatot tenni kötelesek legyenek.

33. §.

A fa vágatásának módja fölött, vagy is hogy a fát a jogosultak maguk vágják-e, vagy a község vágassa az ő költségükre, mindig a község határoz.

34. §.

Az erdők legeltetése következő feltételek mellett meg van engedve:

a) a marhát csak csordákban és a károkért felelős pásztorok felügyelete alatt szabad az erdőbe bocsátani;

b) a vágások mindaddig tilalom alatt maradnak, míg a jövő sarjadék zárata biztosítva nincs;

A gazdasági terv a talaj minősége, fekvés, éghajlat és fa-

nemek szerint a tilalmazás időszakát e czélra körülbelül már előre meghatározza; a tilalom alól való felszabadítást azonban csak a megyei felügyelő rendelheti el;

c) kecskét a községi erdőbe hajtani tilos.

35. §.

A mellék használatokat, mint makkolás, gubics, cser, magvak és gyümölcsök, a mennyire csak lehet a község javára értékesíteni kell, s e czélra mindig nyilvános árverés tartandó.

A füvet a vágásokban szedni szabad oly helyeken, a hol az ertvények nem szenvednek általa.

Lombalom gyűjtése, miután a talajt kiszegényíti, meg nem engedhető.

36. §.

A letarolt területek ertvényezését a községi erdész a gazdasági terv határozmányai sorrendjében a vágás kitakarítására következő tavasszal minden esetre elővegye, s az e czélra szükséges eszközöket a községnek semmi szín alatt sem szabad tőle meg vonni. Lombos közép-, és sarj erdőkben a községi erdész a hézagos helyek befásításáról és a kivesző tuskók utánpótlásáról gondoskodni köteles.

37. §.

Oly községekben, melyek vágásterületeik újra erdősítésében hanyagok, vagy az ertvényezésekhez szükséges eszközöket ismételve megtagadják, — jogában áll a megyei erdőfelügyelőnek az újraerdősítést a község költségére idegen munkások által végeztetni el.

38. §.

Az erdővédelmet a község az országos törvények értelmében a községi erdész rendelkezése alatt álló erdőcsöszök által gyakorolja, s azokat az erdőszszel egyetértve választja meg és fizeti. —

Oly csöszöket, melyek alkalmasoknak nem bizonyultak

vagy megvesztegethetők, a község az erdész ajánlatára eltávolítani köteles, a mit ha tenni vonakodnék az utóbbinak joga van a megyéhez folyamodni orvoslásért.

Egy csősz kerülete szabály szerint az 500 holdat meg ne haladja.

39. §.

A községi erdész az erdőkártevőkről naplót visz, s azokat havonként a szolgabírósnak elítélés végett föl jelenti, valamint évenként a megyei főlügyelőnek a behajtott és hátramaradásban lévő kártérítésekről, valamint az el nem ítélt kártevőkről s mindezeknek okairól kimutatást és jelentést terjeszt föl.

A községi erdész azonban a kártérítési összegeket barátságos uton is behajthatja a községi pénztárba.

HATODIK CZIKK.

S z á m v i t e l.

40 §.

Az erdei számadás oly formán viendő, hogy a községi erdész az anyagszámadást, a községi pénztárnok pedig a pénztári számadást viszi; az ellenőrzést pedig egyik a másik ellen oly formán gyakorolja, hogy az erdész semmi féle anyagot ki nem adhat, a mely előbb a pénztárnok jelenlétében nem vétetett volna számba, míg a pénztárnok semmit sem vehet be, vagy adhat ki, a mit az erdész nem utalványozott.

Az erdőszámadás minden községben elkülönítve vitetik a többi számadásoktól, és csak végeredményei vétetnek fel a községi fő számadásba.

41. §.

A községi erdőből, legyen az ingyen vagy pénzért, semmit sem szabad kiadni, a mi rendes számadásba nem vétetett föl.

42. §.

A községek erdőszámadásait a megye hatóság az erdészeti felügyelők közbenjárásával a politikai hatóságok által vizsgálattatja meg.

HETEDIK CZIKK.

A megye főnnebbi szabályzat mielőbbi életbe léptetésével a politikai hatóságokat bizza meg.

Kirándulás Erdélybe.

Irta Illés Nándor.

(Folytatás).

A Detonáta.

Jókai leírása után ismertem e hegyet s regényes képek látása reményében hagytam el Zalatnát, de a kiritkult, megrongált erdőségek előltek bennem minden fogékonyságot a regényes iránt. Midőn bekanyarodtunk a völgybe, a mely a hegy lábához vezet, még szomorubb lett a kép, mert csak rongyfoszlányait láttam az ősidők dús erdőpalástjának itt ott elszórva sovány szántóföldek között, s midőn szemünkbe tűnt a hegy, meghiusult reményektől kicsalva tört ki belőlem a felkiáltás: ez a Detonáta?!

Csúcsa felé erdős hegyláncz tetejéről két szikla orom mered ki; fehéres szürke színe után mésznek gondoltam: ez ormok a Detonáta bazalt orgonája. A keletnek fekvőt az oláhok Flokoasza a délnyugat felé fekvőt Invukolynak nevezik.

A kép innét szép ugyan, de nem tesz hatalmas benyomást. Nem lehet azonban tagadni, hogy ennek főleg a környezet az oka: az egyiptomi gúlák csak a sik homok pusztának köszönhetik a benyomás nagyszerűségét, melyet az utazóra tesznek; a Táttra hegyláncz látképe a Szepességen páratlan nem csak a roppant hegyecsoport, hanem környezete miatt.

Ha a Gréniczről jövő vándor a Virág völgybe (Blumenthal) lép, honnét pompás kilátás nyílik a valami 2 mértföldre fekvő Tátra hegláncre, megdöbbenve áll meg: a sik széles völgyből, betöltve az egész háttért, mered ki az óriási hegláncz felhőkkel küzdő ormaival. A hatás nagyszerű; mert egyszerre lép előnkbe a tárgy imposans nagyszerűségében, s a kilátást nem zárják el előlünk apróbb hegy csoportok.

A Detonátát elfödi környezete; lábainál vagyunk, s még nem látunk semmit. Hozzá kell menni egészen, hogy szemlélhessük pompájában.

A fölmenet a hegyre könnyű, lóháton is megjárható, sőt szekeren is a szikla lábaig.

A szikla alját fenyves veszi körül, nagyrészt lúczfenyő (abies excelsa). Jól esett az erdőhüse a forró nap hevében tett gyaloglás után, s megfeszítém erőmet, mielőbb célhoz jutni. Végre kiléptünk a fák közül: valami puska lövésnyire roppant, ezernyi oszlopból alkotott szikla fal emelkedett szemeink előtt föl a szédítő magasba, valóban mint egy óriási orgona. A talajt számtalan lehullott oszlop töredék fődé halmokra hányva.

Itt szólni nem, csak látni lehetett

Az egyik nyugatnak kiugró oszlopcsoportozat Jókai nevét viseli, emlékére kedves írónk látogatásának.

Felmásztunk a szikla tetejére; a felmászás igen könnyű, nők is, gyermekek is felmehetnek minden veszedelem nélkül.

A déli oldal azonban egy cseppet sem imponál, ott domboru a hegy háta: a helyett azonban gyönyörű kilátás kárpótol: különösen észak felé, hol a távol Bihar, a Muntán, Vulkán, Gölzi, Galyu hegycsúcsok merednek ki az erdős hegytengerből.

Midőn körülnéztem e hirneves szikláról a messze láthatáron, megértettem: mért szereti oly hön az erdélyi bárczes hazáját, mért nincs neki annál szebb, annál kedvesebb?

Szép vagy Erdély! de olyan mint egy bájos hölgy, ki vi-

harban tüskén bokron menekült üldözői elől: arezod, termeted bájos, ruhád tépett, s kebledben indulatok viharzanak.

A Sebes völgye.

A Sebes völgye az erdőszre nézve kevés vonzót bír felmutatni, ha a terségről melyen Szászsebes, Péterfalu és Sebeshely fekszenek a megszükülő völgybe lép, melynek kezdetén Láz fölött egy régi rom maradvány az egyedüli, mely a hajdan regényes korra emlékeztet. Mindkét oldalt meredek szikla lejtők emelkednek, telve csillámpala táblákkal: a tenyészetet ezen csak kecske által megközelíthető oldalakon egyes szét szórt, sarjakkból eredett nyír és nyár bokrok képviselik. Itt ott, a hol még a víz le nem hordta a talajt egyes szőlőkertek, művelés alatt lévő földek, apró falvak vagy szét szórt lakok láthatók. Leginkább élénkíté a tájt a folyamon uszó fa; mert épen vége felé volt az usztatás, midőn arra jártunk.

A Sebes vize mentében fekvő erdőségek csak az újabb időben (a forradalom után) vétettek használat alá, a midőn nem csekély nehézségekkel kellett megküzdeni, hogy e rakonczátlan folyamon lehetségessé tétessék az usztatás.

Az erdőségek messze benn fekszenek a völgyben, s főleg bükk és lúczfenyőből állanak. A bükkfát hasábokban szállítják le tűzifának Szászsebes, Károlyfehérvár és az erdélyi vaspálya számára, a mely evvel fűtteti mozdonyait.

Az erdőségek elélemedett vén állabokból állanak s használatuk elé a legnagyobb akadályokat gördítik a talaj domborlati viszonyai: meredek lejtők, hegyszakadások, s a szorult fővölgy tomboló patakjával, a mely annak fenekét egészen elfoglalja, — mind meg annyi nehézségek, melyekkel a fának vízre hozásánál meg kell küzdeni. Némely helyeken a csuszorák 20—30 ölnyi mélység fölött nyílnak, a hová kell beugrasztani néha több ezerre menő ölfát (egy helyen épen 6000 ölet). Van is ott forgács elég.

A Sebes vize ott, a hol az állam erdőbe ér, két részre szakad: délkeleti ágát Dobrának, a délnyugati Bisztrának nevezik.

Megleptek e nevek; nem vártam a régi rómaiak unokái között egészen tiszta szláv hangzású nevekre találni, s nem tudok menekülni azon gondolattól, a melyben még más hallott román szavak is megerősítenek, hogy a régi Dákok, román atyáinkfiainak ősei, még is valami szláv faj lehettek: vagy tán azelőtt laktak volna szlávok Erdélyt?

A dobrai völgyben láttam az oláh fűrész malmot ős eredeti minőségében: ha Noé, midőn bárkáját építé deszkát használt ahoz, valószínűleg ily művön szeldelte fel fáját. Vasból lehetőleg legkevesebb van rajta: a fűrész penge, a forgatyu s a fogás kerék; — avval vége. A mozgó erő a forgatyoróla fűrészkeretére alsó végén meggörbült rúd segítségével vitetik át (lásd 1. ábra). Nem genialis gondolat ez? Hát még a szekér tolása? A keret egy rajta keresztül fekvő rudhoz ütődik; csak úgy kopog: a rud fel emeltetvén taszító mozgásba hozza a fogas kereket forgató gerendelyt. Még a fogas rud is, a mely a szekeret tovább viszi fa fogakkal bir, mint azt a malom kereken látjuk; s a szekeret vissza kötél huzza. De van is ám eredmény: 10 másodperc alatt nyolczszor emelkedik a keret, nyolczszor koppan a hozzá ütődő rúd.

A völgyön 8 ily fűrész van, nehéz szolgálatként nehezelve az erdőre; mindenik fűrész 100 tőkét (8—10") kap évente, s fizet bért 5 ftot.

Nem lehet hogy itt az oláhfűrészekről, vagy is inkább vizikerekekről még valamit ne szóljak, mert vannak sokan, kik szeretik azokat pártolni, sőt ki is dicsérni.

Az oláh vizi kerék roppant sebesen forog ugyan, de roppant sok vizet és nagy esést is igényel, a min csekély átmérőjét tekintve nem is lehet csodálkozni, s hogy e hátrányt a szélesség helyre nem pótolhatja, az úgy hiszem kétséget sem szenved. Miután a sebességet transmissió útján szint úgy el le-

het érne; felülesapó jó szerkezetű vizikerék pedig ugyan azon víztömeggel és eséssel az oláh kerék többszörösével hat: véle-
ményem szerint oláhkereket csak ott lenne szabad alkalmazni a
hol tulságos vízbőség áll rendelkezésünkre, és az év egész sza-
kán át nem vagyunk kénytelenek dolgozni. Coburg herczeg
polonkai fűrészén pl. ily kerekék voltak alkalmazva, s négy
keret csak tavasszal s ősszel, ha nagyobb volt a víz, dolgoz-
hatott 6 fűrészlappal; most pedig egy felülesapó kerék hajt
egész éven át 18 fűrész lemezt és egy körfűrész.

A dobra völgyágból a Bisztrába a hegyen mentünk át;
utunk épen a tavali vágáson vitt keresztül, a hol az elhasznált
csuszorák és vontató utak (Ziehwege) foglalták el figyelmünket.

A vontató utak kiszítésénél következőleg járnak el: a fa-
mester*) előbb kijelöli az út irányát, melynek mentében né-
hány munkás árkocsát húz. Ezek után több munkás megyen,
a kik az árkocskába vastag rudakat fektetnek, az alsó oldalról
nagyobb biztonság kedvéért ezövekeket vervén hozzájuk meg-
erősítésül. A többi munkás már most felülről a rúd és lejt közt
maradt hézagot kitölti rőzsével s annak felületét ki egyenliti
felülről reákapált földdel. Hogy az utat csak akkor nyújtják
tovább, ha már a körülötte levő fát elszállították, az természetes.

A csuszorák vezetésénél egy pont érdekes volt: igen me-
redék lejtőn jött ugyan is az lefelé s azon kívül egy ponton a
lejt és a meredély (lásd 2-ik ábra a) ugrasztó alkalmazását
tették szükségessé. Miután azonban nem messze az ugrasztó (b)
alatt a völgyelet egyet kanyarodott (c), és pedig szembe az
uszapatak (d) irányával: hogy rövidebb uton lehessen a fát az
uszapatakhoz vezetni a völgyeletet áthidalták (e) a csuszorával,
s hogy a felső ugrasztó (f) az elkanyarodó völgyecskébe ne
hányhassa a fát, gyűjtőgerebet (Rechen) (h) alkalmaztak az

*) Erdélyben a vágásban a kezelést külön személy n. n. famester viszi, míg a
csőszök a védelemmel, az erdővédek pedig illető kerületük felügyeletével vannak el-
foglalva.

ugrási határon. Ez felfogta a kihányt fát, s miután az ilyenkor tele van jéggel fagyva, s ennél fogva jól csuszik, a gereb alatt lévő csuszora váluján át lassan lassan tovább megy.

Fenn a hegyen Muncsielu-Mik nevű erdőhelyen óriási levágott jegenyefenyő törzsét láttuk, a mely 4' magasságban 5' 1" — 5' 3" átmérővel birt. A törzshenger 8° hosszú, s felső végén 3' 7" átmérőjű. Itt 240 évgyűrűt számláltunk meg rajta. Kivülről befelé megszámlálván az évgyűrűket s meg mérvén azok szélességét azt tapasztaltuk hogy a legujabb

100 év alatt nőtt $4\frac{3}{4}$ " sugarában, előbbi

50 " " " $4\frac{1}{2}$ " " "

50 " " " $7\frac{1}{2}$ " " "

25 " " " 3 " "

a többi belső évgyűrűket megmérni nem lehetett, mert lyuk szakadott benne döntés alkalmával.

Ha a legutolsó méretet vesszük fel mérvül, akkor a hiányzó 11 hüvely 88 év alatt nőlhett, a 4 láb magasságra 10 évet révén föl- a fa korát 320 éven túl vehetjük fel.

Kár hogy ez óriás hosszát meg nem mérhettük, mert felső végét ölbe vágták.

E hatalmas fahenger mellett más $4\frac{3}{4}$ láb átmérőjű tuskót mértünk meg.

Kár volt e fát levágni, hadd maradt volna meg emlékeül egy szép hajdannak, a mi annál inkább megtörténhetett volna, miután kivévén bele körül valami csekély korhadó részt az alsó végén, az egész még teljesen egészséges volt. Különben a levágás engedelem nélkül történt; valószínűleg dicsőségnek tartották a favágók levágni ez óriást, a mely dédapjaiknak adott valaha árnyékot s a mely fiatalabb éveiben látta az erdeinkből eltűnt bölényt.

Még följebb haladva tiszta lúczfenyvesekbe jutottunk, a melyeknek fiatal surjányait karó készítésre csenik el a pásztorok. Kedvesen lepett meg itt a hóból kikandikáló crocus.

A bisztrai völgyben ismét csinos erdeilak fogadott vendég-

szerető kebelébe, s még az nap megszemléltük az alatta lévő, most épült vízgyűjtő gátat. A gát magassága $5^{\circ} 30''$, és 10000 köb öl vizet képes felfogni. A telítő patak akkori vízdussága szerint meg telt 24 óra alatt, s a meggyült vízzel 10 óráig árasztá az uszapatakat.

Az uszapatakat igen érdekes: a sebesen folyó víz, a nagy esés, és a sziklás partok nem megvetendő akadályok voltak, melyeket le kelle győzni. Az esés okozta hátrány elhárítása igen egyszerű módon vitetett végbe: ugyan is a sziklás meder fenekére vastag törzseket fektettek szükség szerint kisebb nagyobb távolságokban. Ezek a víz által felülről hozott görgetegget, kavicsot felfogták, szintezték a meder fenekét s annak lépcsőzetes alakot adtak. Áradás alkalmával a lépcsőzet okozta vizesés majdnem egészen eltűnik s nem csak hasáb fát lehet usztatni, hanem a tutajok is le mennek. A kiálló kövek miatt azonban a tutajok fara csak gúzsalsal van összefogva, még pedig úgy, hogy a gúzs két vége a szélső 3—4 gerendához s azon kívül belül csak a középsők valamelyikéhez van erősítve.

Utazásunkat ezen uszapatakat mentében nem mulaszthatom leírni, mert az valóban regényes volt, és sok sajátságosat mutatott.

Valamennyien lóháton voltunk; valánk pedig összesen 21-en s miután csak keskeny út van, néhol nem csekély fáradsággal vágva a hegyoldalakba, s ennél fogva egy más után kulloghattunk csak, — jó hosszú sort képeznék. Nem lehet lovaglásra kellemesebb (?) pályát találni mint ez: egy oldalt a felfelé meredeklő hegy, más oldalt a tatóngó mélység, melynek fenekén zug, tomból, tajtékzik a rohanó hegyi patak, melynek szélessége $10—15^{\circ}$. S ha még szembe jövőkkel találkozunk! Még a gyalogosnak is bajos kitérni, hát még ha lóháton jó. Azután van azoknak a hegyi lovagnak egy kedves sajátságuk: nem mennének a világért sem az út közepén, hanem épen a meredek fölötti párkány a legkedvesebb előttük, s e párkánynak is még szélét választják,

úgy hogy, ha lábuk alatt engedne valahol a talaj — telegráfi sebességgel kellene lónak, lovasnak a tájtétköz habok közé zuhanni. A lezuhanás következménye pedig nem egyszerű megfürdés lenne egyedül, hanem a patak medréből kiálló sziklákon agyonzúzás is.

Lassan lassan csak hozzá törődtem a szédületes járáshoz, fülem hozzá szokott a zúgáshoz, fejem a mélységhez.

Egyszerre azonban hídhoz értünk; és milyen híd! két lovas egyszerre nem mehet rajta át, — beszakadhatna; a hátrább lévő lovas csak akkor lép rá, ha az előtte menő felét meghaladta. Ilyen lehet a símaiak kötél hídja: csak úgy inog az ember alatt.

Végre túlparton valék én is: most kezdődött csak az útnak a java. Előttünk szikla s abba valami 3—4 láb széles út részint vágva, részint faragva; függőleges fal balra — az égig fel, függőleges jobbra — le, le a zajongó tomboló patakig, a mely rohan sziklás medrében, mint a megriadt esikő a pusztán, ha le esapott melléte a villám. A víz gyors folyása, a folytonos zúgás, a szédítő magasság, s az út párkányán való lovaglás, — minél fogva az egyik láb künn függ a levegőben a mélység fölött — elbódítják a fejet; velem főrogni kezdett a világ: a lóról le nem ugorhattam; mert nem volt hová; csak vártam mikor zuhanok le.

Kedves olvasó! ne nevéss cséppét sem, hanem menj oda és próbáld meg s azután nem bánom nevéssünk. Megmásztam a lomniczi csúcsot; az sem kismiska; de ott magam lábán jártam; ha elfogott a szédülés, neki fordultam a sziklának, vártam míg elmúlik, s azután folytattam utamat: itt menni kellett; vitt a ló, s a falhoz való fordulás nem használt, hisz a vízzugása jobban szédít, mint a mélység.

Kényelmetlen, nehéz, veszélyes az út, legalább annak a ki még meg nem szokta; óh de mily vidék! vadnál vadabb, regényesnél regényesebb, és valóban pittoresk.

Ha a festő, kinek esetje nem riad vissza a természet nagyszerűségeitől tárgyat keres, a mely a szemlélő figyelmét lekösse, s a melyen merész sziklacsoportok grotesk alakjai vetekednek a képzelet legmerészebb teremtéseivel; a hol az árnyak változatai művésziileg domborítják ki az egészet; a melyen változatos lombozat, és színvegyületek vetekednek egymással: az jöjjön ide; itt válogathat.

Ha a költő meg akarja énekelni a természet nagyszerűségeit, az égneek meredő szikla ormokat, a szédítő magasban viharra ölelkező fenyő óriásokat, a fölöttük kóválygó sást, s a mélyben zuhogó folyam tomboló robaját: keresse fel e szikla szorulékot s csak leljen szót kifejezni a mit lát, — bámulni fogja a világ dalát.

Minden kanyarulat új meg új képet tár előnkbe, s a képek vetekednek egymással szépségben, nagyszerűségben festőiségben; a szemlélő nem tudja melyiknek adjon előnyt a másik fölött.

A mily regényes, a mily szép e völgy, oly silány az erdeje; — a szikla halmazok alig közelíthetők meg, a hol pedig megközelíthetők, onnét rég kipusztították a fát az oláhok, most pedig kecske nyájakkal igyekeznek megakadályozni, hogy valamiképen ismét lábra kaphasson a fatenyészet.

(Vége következik.)

A lombfák erdei fenyő általi helyettesítésének befolyása a vízterületre.

(A „Revue des eaux et forêts“ után).

Franciaországban a saint-amand-i községi erdőnek mintegy 750 hektárnyi területén, mely gyenge-lankáson emelkedik a lapály fölé, vizenyős és mocsáros volta miatt csak törpe csenevész tölgy és nyír e erjék nevedtek, daczára annak, hogy az egész erdőség szálerdőképén kezeltetett. — Az 1843. évben megkísértetett az erdei fenyő tenyész-

tése, és pedig oly szép eredménnyel, hogy ma már azon 750 hektárnyi területet szép, örökzöld fedezetű, erőteljes, fiatal fenyűállab borítja.

A tölgy és nyír-fáknak erdei fenyű általi helyettesítése bámulatos befolyást gyakorolt a vízterületre, mert a mily mértékben cseperedett fel a fenyűállab, az ép oly mértékben lassanként apadó forrásokkal majdnem egészen kiapadtak az ezen erdőtől eredő patakokcák is. A szalonkavadászok, kik azelőtt készséggel keresték volt fel ezen erdőt, lassanként végképen kimaradtak.

Ezen terület több helyein tett földfurások azt mutatták, hogy a 3—6 meter vastagságu agyagos homokból álló felső földréteg alatt 20 centiméternyi vastag lágy homokkőréteg van, mely fölött 60 centimétertől egész 4—5 meterig emelkedett a víz, s melyen, — az átkutatott 165 meter hoszu területen, — a víznek csak 17 milliméternyi esése (1 meterre számítva) tűnik ki. Ebből könnyen megmagyarázható aztán: miért foly el a víz oly nehezen a csak középszerűleg áthatolható agyagos homokon keresztül.

Mi okozhatta tulajdonképen a források és mocsárok elapadását? Gyaníthatólag a fenyű. De miképen? Hisz a fenyű gyökere sem hatol sokkal mélyebben a földbe, mint a tölgyfáé. Továbbá a túlevelesekre sem lehetne ráfogni az ily mértékű kiszáritást; mivel a fenyű a legszárazabb talajban is megélhet, s úgy látszik vízszomjára nézve sokkal mérsékeltebb, mint a lombfák.

E kérdést a leírt földani körülmények tekintetbe vétele mellett D' Arbois de Jubainville úgy hiszi megfejtetőnek, hogy a lombfák elvesztvén ősszel levéldiszüket, az őszi, téli és tavaszi esőkből távolról sem bírnak annyit felfogni, mint a zöldjüket megtartó fenyűk, s így sokkal nagyobb esőmennyiséget is bocsátanak a talajra.

Még egy igen szép példát tüntet elő az Etoille-de-Cernay melletti tause-porte-i erdő, mely az erdei fenyűnek talajszáritó befolyását megdönthetetlenül bizonyítja. Itten 62 éves száraz talaju erdei fenyű állab került vágás alá, melynek hogy egykor nedves és mocsáros talaja lehetett, mutatták a régi kiszáradt árkok, melyek az erdőt átszeldelték. A levágás utáni évben közvetlenül a talaj újra mocsáros lett.

Beraud 1863-ban nyomtatásban megjelent, a tölgy és társasága feletti tanulmányaiban arról értesít, hogy Gascogne sekélyein a posványok kiszáradnak, mihelyt fenyessekké alakíttatnak által. Beraud a tengeri feynűnek (pin maritime) — minthogy ott azzal tétettek kísérletek — ily meglepő kiszáritó tulajdonságát, melyet az elöntött talajra gyakorol, abban keresi, hogy a tengeri fenyű gyökerei által nagy mennyiségű vizet von el saját tenyészeteki szükségletei számára.

Legyen azonban bármelyik a helyesebb magyarázat, az erdészeti légtűnettanra nézve nem kevés nyereségnek tekinthető azon tényállás, hogy míg a lombfáknak azon szerep jutott, hogy bőségesen táplálják a forrásokat, a fenyűk szerepe ellenkezőleg kiszáritani a túlságos nedves talajt. — —

Hirdetmény.

A selmeczi m. k. bánya- és erdő-akademiáról. *)

Azoknak, kik kiképeztetésük végett az akadémiát látogatni szándékoznak, a következők adatnak tudtul:

A bányakadémián az oktatás négy évi időtartamot vesz igénybe, még pedig első 2 évet az előkészítő folyam, 2 utolsóját a szakfolyam. Végzett jogászok — ha kincstári bányahatósági szolgálatba lépni szándékoznak, — három év alatt végezhetik bányakadémiai tanulmányaikat, miután a hivatásukra nézve kevesebb érdekléssel bíró tudományok halgatásától felmentyék.

Az erdőakadémián való oktatás csak három évfolyamot foglal magában, melyeknek elseje az előkészítő folyamot, két utolsója a szakfolyamot képezik.

Az előadások magyar nyelven tartatnak a bányászati szakfolyam kivételével, a melyben egyelőre még az 18⁸⁹/₁₀₀ tanévben mindkét évfolyamban német az előadás; 18⁹⁰/₁₀₀-ben azonban csak a második évfolyamban lesz még német míg végre 18⁹¹/₁₀₀-ben valamenyi évfolyamban magyar fog lenni az előadás.

*) Kérjük a hazai lapokat jelen hirdetmény átvételére, miután a magyar nyelv alkalmazása óta az erdészeti és bányászati hivataloknál szakképzett magyar ifjakban szükség mutatkozván, kívánatos lenne ha a magyar ifjuság pályára lépne. Sz.

Az 18⁶⁶/₁₀₀-dik évi folyam f. é. október elsején veszi kezdetét és 1870-ik évi július hó utolsóján végződik.

A bánya és erdőakadémiai hallgatók vagy rendesek vagy rendkívüliek vagy vendégek.

A rendes hallgatók minden tantárgyat kötelesek hallgatni a megszabott tanterv szerint (a végzett jogászokat kivéve); holott a rendkívüliek a tantárgyakat és azoknak rendjét némi megszorítások mellett szabadon választhatják.

Az előkészítő folyamba belépni szándékozó mindkét rendű hallgatótól megkivántatik, hogy magukat vagy érettségi bizonyítvánnyal, vagy a felső reáltanoda mind 3 osztályának kielégítő bizonyítványával igazolják.

Rendkívüli hallgatónak azonban felvétethetik az előkészítő folyamba bár ki is, ha elégséges előképzettségét — az az olyant, a milyent felsőgymnasiumon vagy felső reáltanodán nyerhetni — felvételi vizsga által, melyért 20 ftnyi díj fizetendő, bebizonyította; sőt felvétethetik közvetlenül a szakfolyamba is akkor, ha magát az előkészítő folyam tantárgyaiból való felvételi vizsgának jó sikerrel alávetette, vagy pedig elegendő előképzettségét műegyetemi bizonyítványokkal kimutatta.

Allamszolgálatba csak végzett rendes hallgatók szoktak felvétetni.

A vendég-hallgatók sem előképzettségük kimutatására, sem bizonyos tantárgyak hallgatására, sem valamely tanterv betartására, sem vizsgák letételére nem köteleztetnek; de szabadságukban áll, szintugy mint bárki másnak, a ki magának az illető tudományt bár mi uton és módon megszerezte, akármely tantárgyból, 20 frtnyi vizsgadíj lefizetése mellett, vizsgát adni. Vendég-hallgatóúl az akadémiai igazgatóságnál való előleges jelentés után csak önállású egyének vagy oly fiatal emberek vétetnek fel, kik arra szüloik vagy gyámjuk hiteles meghatalmazását képesek előmutatni.

A tanítás az akadémián minden rendű hallgatók számára ingyen történik, de szükséges hogy az akadémiába rendes hallgatókul belépni kívánók fölvételi folyamodványaikhoz szüloik vagy gyámjuk hiteles nyi-

latkozatát csatolják, mely szerint a gyakorlati kirándulások költségeinek fedezhetését is (évenként mintegy 50 forint) igazolják.

A fölvételi vizsga mellett belépő rendkívüli hallgatóknak és vendégeknek legalább 18 éveseknek kell lenniük.

A fölvétel a selmeczai bánya és erdőakadémia igazgatóságához benyújtandó, a szükséges bizonyítványokkal és mellékletekkel ellátott írásbeli folyamodvány következtében történik, mely folyamodványok legfeljebb október 6-ig nyújtandók be, későbbben érkezők tekintetbe nem vétethetvén.

Minden hallgató tartozik felvételekor egyszer s mindenkorra, ha tanulmányait félbe nem szakasztja — 5 o. é. forintnyi beiktatási illetéket befizetni.

Ö s z t ö n d í j a k.

A bányakadémia számára 30 bányászati és 6 bányaszámvevőségi, és az erdészeti akadémia számára 12 erdészeti ösztöndíj évenkénti 210 forinttal van rendszeresítve, melyek azon rendes növendékeknek adományoztatnak, kik vagyontalanságuk mellett kitünő tanulmányi előmenetelt, kitartó szorgalmat és helyes magaviseletet tanusítanak.

Van azonkívül a végzett jogászok számára 2 bányahatósági évenkénti 300 frtos és erdélyi ifjak számára 6 erdészeti erdélyi országos 300 forintos ösztöndíj.

Jegyzetek s észrevételek az erdészeti műszótárra.

Az Erdészeti-Műszótár egy erdész barátom szivességéből kezemhez került. Annak I-ső részét átolvastam s észrevételeimet, nem annyira az ujszavakra, — mert szakértő nem vagyok, sem nyelvész, leginkább a ki-maradt, vidékemen más értelemben használt, vagy pedig olyan értelemben ugyan, de ugynevezett vidéki, tájszavakra feljegyeztem s elhatároztam a t. szerkesztőséghez, különösen az őszinte előszó felbátorítása után, beküldeni. E szótár keretével, bár címe „műszótár“ egészen nem vagyok tisztában, mert például találtam benne egy néhány növénynevet, melyek csak kevés százalékát teszik az eddig ismeretes és elfogadott magyar növényműszavaknak 1) s ezek közt is sok van, a mit már tanuló-

koromban azon neven neveztünk s fánkönyvünk is úgy nevezett 2). Felöleli-e hát e műszótár az egész növényműszótárt, — nem tudtam rájönni. Továbbá találtan néhány szót az ugynevezett erdeigazdászatnál előforduló járművekre is, például székér, száuka, de ez sines kimerítve, csak egy pár szó vonatkozik ide. Ezt sem tudom, vajjon keretébe tartozónak vélik-e a tisztelt szótárírók 3). Továbbá vannak bizonyos elvont szavak, melyek mintegy költőiségéhez tartoznak az erdei életnek s melyeket sem a szakértő, sem más nem nélkülözhet, ha csak el akarja is beszélni erdei élményeit s melyeknek legnagyobb részét a mi vidékünkön az utolsó műveletlen vadász vagy erdőkerülő is használja. Szerintem ezeket is be lehetne fogadni e műszótárba. Én egy párt mutatóul feljegyeztem ezekből is. Sőt szerintem, bár azzal egy külön társaság foglalkozik, melynek a Vadász- és Versenylapok közlönye — a vadászatot, legalább az erdeit is be kellene fogadni e műszótárnak 4). Ezek csak megjegyzések s nem kritika. Kritikához nem egyszeri átolvasás, hanem magamforma dilettánsnak egy kis előkészület is szükségeltetnék. De térjünk a dologra abrendben.

A. Kimaradt: a bronce vagy a brincsrepestés vagy hegyközi szólam szerint — röpösztes. — repestő. az a bronce készítés és készítő elnevezése.

Apram: ezt nálunk így hívják: töremora, gizgaz, esőlék 5), hulladék.

Aszonc és aszfa: a mennyiben az onc, anc stb. képzők kicsinyítést foglalnak magukban péld. ifjonc, suhanc, tanonc, ültönc, futonc, nem jobb lenne-e a kettő értelmezését fölcserélni s a szfának nevezni a fennálló egész szárazfát, s a nem egészeket aszoncnak? 6)

Nincs benne: bérc, —i, —orom, —tető, —alj, —nyak. Bukkanó s kátyu erdei utakban.

C. Csaptató: ez nálunk = csatló, az az a mivel valamit oda csatolnak, megszorítanak, minthogy a cselekmény, melyet jelent csakugyan szórólszóra az 7).

Csáfling: Furcsa hangzásu. Nem jobb volna ragasztó v. —szög? 8) hiszen gazdaembereink így nevezik a hason cselekményre szolgáló eszközöt. Kimaradt: körül p. a kerülő járásán. Latinból van de szokott

Kimaradt: csepegő makk, mikor az érett ép makk el kezd hullani egyenkint. Csepeg a makk; a nem ép makk férgesnek hivatik pl. csak a férges makk hull.

E. Kimaradt: erdősark, erdőzugás vihar előtt, —zizegés, —zsongás alkonyat után.

F. Kimaradt: Felapróz, feltrancsiroz vagy nagy fát hasábokra, vagy kisebbeket is tüzelésre. Feltrancsiroz német francia eredetű, de használt szó 9).

Kimaradt ez is: felvontat, egyik fás szekér a másikat a mere-deken, parton felvontatja.

Fölvinni: szórul szóra fordítása az aufragennek. Mi ugy mondjuk: fölvenni a térképet vagy feltenni, papírra tenni a természetben tett méretet.

G. Kimaradt: Gacsibás, olyan fa, mely mindenképen, csak simán nem nőtt, melyen lyuk, horpadás, görcs szóval minden idetlenség van, ilyen szokott lenni különösen a vén gyertyánfa 10).

Görfa: itt azt a rövid gömbölyű fát a min nagyobb szálfát tovatszitnak görgőnek hívják 11).

H. Kimaradt: Hallgató: olyan hely az erdőben, hol messziről jött zaj, nesz meghallatszik s honnan lesnek a kerülők a fasziványra és viszont 12).

Kimaradt: hegyszakadás, —szakadék, hegyvölgy, a kettő folytonos egymásra következése, hepehupás, hepehupa, kisebb dombok s völgyek, mélyedések szakadatlan sora.

Kimaradt: hosszúhágó igen hosszú vontató, vagy ereszkedő.

I. Irtás: értjük alatta a kiirtott tért is, de leginkább az irtás cselekményét; jobban fejezi ki a tért az irtvány 13).

J. Jelzeni: ez alatt értjük kürt v. trombitahang, mérnöki póznák, csóvák általi jelzést satt. Vágásról vagy általában fákról mindig ezt mondjuk: ki, — megjegyyez, megbillyogoz, — bélyegez.

K. Kimaradt: Kidudorodik, kiesucsorodik, midőn az élőfa valami ok miatt sebet kap s az felemelkedik, a haja kifordul, felgyüremlik satt: Kapaszkodó olyan 3—4 lépésnyi meredek tér, hol

az igavonó állatnak mintegy fel kell kapni a szekeret. Kátyu, posványos hely az erdőben, mely még hozzá fel is van vágva a szekerek által. Kikapattam a szekeremet v. kivontattam a kátyuból, így mondják. Kerek-kötés ereszkedőn, — láncz. Karám és kosár 14) mind kettőhöz használható disznó- vagy juhmarkolás- és legeltetésnél használt közkerítés, mely néha fészerezéssel és alommal is ellátatják az idő viszontagságai miatt.

Kicipel: ezt itt mindig úgy mondják: kihortad, kihoztad v. kivitted már az ölfádat? Kicipelni v. cipelni csak az egyes nehezebb, vastagabb darabokat szokták.

Kopárlat. Patak környékén nevezik parlagnak is, különösen az olyan erdőtér, hol észrevehető az emberi kéz nyoma; mondják sivatagnak is, különösen az olyan tért, mely a mellett, hogy vannak rajt anyafák még sem bír magától befásodni. Van ilyen is: Sivatag hegy, olyan, mely vagy növényzete, vagy magasabb fekvése miatt zordon kinézésű vagy éppen terméketlen.

Kimaradt: Korc vessző, azon fűzfavessző, melyet gyűzsolva szalma vagy nádkötésre használnak a házfedelkötők. Kopácsol mondatik ez a harkályról is; de így mondják azon óvatos vágást is, a mit a faszivány tesz, hogy nagy zajt ne üssön, így mondják azt is ha valaki olyan kis baltikával kopácsol, melylyel derekasan vágni nem lehet.

L. Lazaföld: itt mondják ritka — könnyű föld. *Leágallik*: itt letisztul pd. mondják: tisztul az erdő magában. — *Lehántani* = lehajazni. *Letápol* nyulról mondjuk: lerágja, dúvadról pd. disznóról hogy ledűl, feldűl. *Letorzsal*: itt ugymondják leforgácsol, nevezik ezt tuskóhányásnak, — szedésnek. *Lombfakadás* itt leveledzés, zöldülésnek mondják.

Kimaradt: Lábas erdő: olyan erdő, mely már annyira ki van növe, megvastagodva, hogy vágható 15). Lápás, olyan hely, mely a mellett hogy lapos, vizenyős is 16). Lerecsesen a szárazgaly, ha belefogódik az ember, néha vele együtt az ember is, a miért néha mindkét cselekményt v. eseményt jelenti pd. lerecsesent a fáról az az leesett, azért, mert kezében vagy lába alatt a száraz galy eltört. *Lukas bérce*

az az olyan, mely emelkedik ugyan egy darabig, de egyszer csak mintha elvágták volna, elvész, a párkánya körül megmarad s a bérc helyén nagy gödör, lyuk vagy völgy van.

M. Meddömág: ezt így is hívják léha v. liha mag, az az olyan léha vagy könnyű mag, mely könnyűség csalhatlan jele annak, hogy a csira képesség nincs meg benne. Ettől jó mint ige: kiléházni, léházni vagy másként szelelni az az a léhaüres magoktól kitisztítani az épeket. **Megkúsz:** e helyett itt mindig a mász és megmász szót használják pl. megmásztam ezt meg ezt a fát, meg — ezt a hegyet. Hanem ez használtatik: felkúsz. **Meglépdél:** nálunk ez csaknem mindig — megmér t. i. lépéssel, pl. húsz esztenleje, hogy mérem már én azt. Vagy mondják: átlépdégéltem, összevissza néztem, megnézegéltem, megvizsgáltam húsz sátt ölnek találtam 17). **Megrekedés:** itt annyi mint megrökönyödés, így nevezik itt a befalazott vagy másként elzárt fák megromlását 18). Kimaradt: meredély (hegyi) szabálytalanul előjövő meredek helyek valamely hegységen.

P. Kimaradt: párgol: a vékony gúznak való vesszőt vagy galyat megszokták párgolni, az az pártúz felett megmelegíteni. **Patics:** azon fiatal fák, dorongok, melyekkel vagy gömbölyün, vagy hasítva a fából készült házvázat beszokták fonni s azt aztán agyaggal, sárgafölddel betapasztani; az ilyen lakház neveztetik paticsos háznak: innen jó paticsfa, paticsol, paticsövény, mi deáksövénynek is neveztetik, s ez abban áll, hogy a bizonyos távolságra bevert cölöpökbe megerősített, vízszintesen fekvő rudak befonatnak függélyesen mondott, hajlítást megtűrő paticsfákkal (1—2" átmérőjű).

R. Kimaradt: ragasztás (elibe), vontatásnál, mikor az elakadt szekér elé a következő a maga marháját odaragasztja s felhúztatja, különösen meredek hegyi utakon. Redves üszök, szénégetésnél, mely igen nehezen szokott kialudni s melytől a szénégetők igen félnek 19). **Rügy:** rügyezés, kipattan, meg—, felreped, felcsattan a rügy. —

S. Sudár: nálunk még az összetételeknél is sudarnak mondják.

Szabad erdő: felszabadítás, az az a tilalom feloldása. *Szálás*: nálunk mondják lábas, de szálasnak nevezik azon embert is, ki a Bodrogon szálfát hoz; így hívják Tokajban is a sószállítókat (vizen). *Szállítás*, szállitmány — egy egy teher. *Szán*: nálunk szánka, innen szánkázni, szánkafa; tót szánka, melynél a talp csak rövid s erre erősítették két összefoglalt rúd a surlódás és veszedelmes zökkenők kikerülése végett. A szánka részei: a sulyok, mely a talpba erősítették s erre jön az eplény, melyre rakatik a teher. Szánkaorr. Van gyalogsz. ezt csak ember húzza vagy tolja. *Szem*: szemzeni (oltás) alvó — hajtószem. Szemrebecsül: itt mondják: szemrefűre, láttatra, futtában becsülni. *Szénapram*: Porszén, szénaprólék, — törmelék. Nincs benne széltanya, olyan pontja valamely hegységnek, hol a szél, kisebb, nagyobb mértékben mindig fú. *Szintezés* 20), ezt az egyszerű földművelésnél (nem szakember) így mondja: szinelés, egyenlítés, simitás. Kimaradt: szöklem, szökemlet, kiszökellik, kibugygyan a megvágott élőfából a fanedv, az emberből, állatból a vér, szökemlik az erős forrás, bugyog a forrás.

T. Talajjóság: talajerő, termelő. *Tapló*: bükkfa —, tölgyfa —, gombatapló, taplógomba. az az olyan g. melyből tapló készíthető.

Tatarozni: itt így is mondják toldoz-foltoz, told-fold. *Támasz*: itt így is, támfa, támaszték, feltámaszol, felágasol, feltámasztgat; e szokat használják különösen bögyümölcs termés idején, mikor törlik a galy az áldás alatt. *Teljes makktermés*: telelő makk, annyi, melyen bizonyos számú disznó télen át eltengethethető, futó makk még ennél is kevesebb. *Csepegő makk* l. föll. *Természetileg vágható*, nem jobb lenne így: idülttség miatt vágható, hiszen az idült betegség, a kiveszés oka így ki lesz fejezve. Az *I.* alatt irt idült vágás pedig igen jól és kifejezőleg mondathatnék törpült vágásnak. Feljegyzek egy pár szólásformát idevágólag: mondják pd. megállt a növény, veszttegel, lefele nő (nagyítva) ez mind azt teszi, hogy nem nő; megindult a növény. Terpesz-

kedő, olyan lombos cserje, vagy néha fa is, mely magasságban semmit vagy keveset, de leginkább szélességben s a földfelé terjeszkedik.

U. Ültető lyuk: itt szőlőről mondják árkol, vagy gödröt és homlitásnak (bujtás), a fa ültetésnél mindig gödörnek ²¹⁾ mondják pl. gödröt váj, és. *Ültető sinór:* itt mondják sinórra ültet különösen magültetésnél, hol használják a következő szavakat is, barázdál (a sinór mentében) szurkál, lyukal (ezt mondják a nyúlról is, ha nagy hó van).

V. Vadásztífá: itt mindig tilalomfa. Vaskos: mondják természetes, nekitermett, megtermett. Kimaradt: Villám-ütött (fa), leforgácsolta, lecsontkázta pozdorjává zúzta a villám. Vidor a növényzet, vidúl az erdő, permete, lanyha eső után. Visszás a fa ²²⁾, mikor rostjai őszekuszáltak. Völgy-szorulat, — nyílat, — kanyar, — torok. Vizmosás.

Z. Zsindelykészítő: itt zsindelyfaragó, — csináló. *Zúzmará:* Zúz, zúzos, zúzmará, — s a zúzos időnek keményebb fokát jelenti.

Ime ezek jegyzeteim. Lehet, hogy ezeket már megírta valaki e lapok részére. Nem tudom, mert az „Erdészeti-Lapoknak“ nem vagyok rendes olvasója. Ha jónak látja a tek. szerkesztő ur, legyen szives közzétenni, mert a szótárírássra ez is egy útmód. Ha valami jó kifejezéseket fogok hallani feljegyzem s megküldön.

Ujlaki István.

S. Patak febr. 11. 1869.

A szerkesztőség válasza az előbbi jegyzetekre.

- 1) Csak a fákat és az erdőszetre nézve fontosabb más növényeket vettük fel.
- 2) Főterekvéssünk volt a használatban lévő jó szavakat összegyűjteni, ujakat csak ott alkottunk, hol mellőzhetlen volt.
- 3) Igen.
- 4) Vadász műszótárunk már van-, megjelent Emich Gusztávnál Pesten 1860. szerkeszté Bérczy Károly.
- 5) Apram helyett elfogadjuk esőlék; a magyarnyelvszótárában is így van feljegyezve.
- 6) Maradjunk a műszótár értelmezése mellett, aszoncez egyedet jelent s így mindenféle galy tuskó s más száraz fát együttesen nem jelenthet.
- 7) Igaz!

8) Nagybánya vidékén van a „csáfling“ használatban, szívesen föleseréljük a „ragasztó-szeggel“ vagy egyszerűen „ragasztó“-val.

9) A konyhán!

10) Gacsibás, németül: sperrig, knickig.

11) Elfogadjuk.

12) Hallgató, németül: Lausche.

13) Nyelvtanilag helyes, azonban a közéletben csak irtásokról, irtásföldről beszélnek; egyébiránt ez nem gátolja azt, hogy a helyesebbet elfogadjuk.

14) Sok vidéken észtena.

15) Tehát egyértelmű a vágható erdővel, mely utóbbi a tárgy fogalmát világosan kifejezvé, alkalmasabb.

16) Lápás vagy lápos, németül: sumpfig.

17) „Meglépdél“ helyett műszótárunkba e szót irtunk be: meglépni.

18) V. ö. erd. műszótárunk 60 és 70-ik lapjait.

19) Úgy van!

20) Megfelelőbb: „lejt mérés“.

21) Helyes!

22) Visszásfa, németül: gedrehtes Holz.

23) Midőn legőszintűbb köszönetünket fejezzük ki, hogy uraságod szerény műszótárunkat becses figyelmére méltatta s nem sajnálta a fáradságot hasznos észreteleinek megírására: szégyennel valljuk meg, hogy ön az első, s félünk hogy az utolsó is, ki ezen, a maga remében nem jelentéktelen közügy iránt, oly érdekeltséget mutat. Ezen körülmény ujjolag is azon szomorú meggyőződésre vezet, hogy az erdészeti irodalom mezéjén magunkra vagyunk hagyva, hogy szakközönségünk e téren, a mily gyenge fogyasztó, még gyengébb termelő. Ha csak harmincz szaktárs félannyi adatot nyújtana a műszótárhoz mint uraságod, az bizonyosan átalunk is jól ösmert hiányaiból mielőbb kivetkeznék. — További szíves közléseire számolunk. Szerk.

Fészekedények rovarpusztító madarak számára.

Hirből t. olvasóimnak már nagy része előtt bizony nyal ismeretesekek a rovarpusztító madarak szaporítását czélzó fészekedények, melyeknek szükségét az erdőgazdászati kifejtettebb állapotánál mind az erdőbirtokos, mind a mezei gazda inkább-inkább érzi; de ismeretes legalább a rovarpusztító madarak működésének nagy fontossága, miszerint, ha azoknak csak némileg leszállított működését emberi munka által kellene pótolni, oly nagy költségbe kerülne, hogy miatta erdő, gyümölcsös kertek sőt nem kis mértékben szántóföldek is mivellésképtelenné válnának, mert a gazdaság melynek üzlete több költségbe kerülne, mint mennyi a belőle nyert jövedelem, megszűnik mivellésképes lenni.

A múlt év vége felé Tharandon (Szászországban) keresztül utaz-

ván, az ottani gazdasági és erdőakadémia mintagyűjteményben láttam először fészekedényeket, melyek annyival inkább feltűntek előttem, mivel más három, ugyanazon évben meglátogatott erdőakadémia mintagyűjteményében nem találtam azokat. Mely tényállás az említett fészekedényeknek még kevésbé elterjedt használatára mutatván, egyedül elégséges okadatolni kitűzött czéloamat: t. olvasóimmal legalább általánosan megismertetni a fészekedényeket, s úgy hiszem, e czéltól nem távozom el messze, ha azoknak eredetére és jelen használatára is röviden kiterjesztem figyelmemet.

A rovarpusztító madarak, tulnyomó része oduban költő lévén, mint a seregélyek, barázda-billegetők, nyaktekercsek, czinegők, csipkemandarak, zsárolyok, harkályok, kakukok, verebek s a t. számára az erdő odvas fái szolgálnak laktanyául. Azon odvas fák, melyek rendszerezett erdőgazdaságban hasonlítlanul ritkábban találhatók fel, mint őserdők tövében.

Az erdésznek egy czélt kell szem előtt tartani, erdejét minél jövedelmezőbb állapotra emelni, mely feladatának két fő tényezője: az erdő termőképességének emelése, s a termett fának minél magosabb árban értékesítése. Növelnie kell erdeje termőképességét, s ez által kimondatott az elaggott fákra a végítélet.

Az odvas fák legnagyobb része ugyanis vén fákból áll, melyeknek elérhető kora a rendes gazdaság által nagy megszorítást szenved. A fa bizonyos idő alatt növekedési tehetségének netovábbját eléri, mely időkoron túl előnyösebb őt levágni s más növesztetni helyébe.

Igy számított az erdész; de nem látta előre, hogy az odvas fák apadásával apadnak a rovarpusztító madarak laktanyái, minek következtében azok elmennek, kivándorolnak. A hátramaradt rész azután nagyon csekély számú arra nézve, hogy meggyőzze az addig végzett szolgálatot.

Nemsokára tulnyomólag kezdenek szaporodni az erdei tenyészet ellenségei, a parányi férgek.

Mindenikök megelégszik reggelire egy kis levélkével; mégis ellenség.

Levél után levél, s a sok milliónyi kis férge elvégre millió meg millió levéltől fosztja meg az erdő fáit.

Méltó aggodalmat kelt az erdő képe. — „Jaj nektek elszaporodott hernyók, rovarok! Ezüsttel mérém fel hulláitokat, arannyal tojásaitokat.”

Drága az arany s ezüst. Száz meg száz, ezer meg ezer szorgalmas kéz gyűjtöget, hanem — hiába. — A jövő év ujra meghozza a szaporodást, a férgeknek még nagyobb száma keresi élelmét, s csak ekkor, midőn hatalmát megtörve látja, midőn tapasztalja az ember, hogy a kút melyet kimeríteni akart, maga a tenger volt, melynek kimerítéséhez még a beleömlő folyók elrekesztését sem képes eszközölni, akkor kezd figyelmes lenni: hová vész el a sok víz a tengerből.

Ily oknál fogva tanulták ismerni a növényélet barátai, hogy a természet magára hagyva itt is helyrehozza a keblében megzavart egyensúlyt; hogy az erdő énekes, tollas lakóinak nagy része nemcsak a magános hűs lombokért, csupán éji tanyáért tartózkodik fái között: élelmét is keresi ott, s élеме hernyó és rovartojás. Ez utóbbiakból például a kis czinege naponta százezer darabnál többet pusztít el, s habár a többi faj a kis czinege munkáját kevésbé közelíti meg, mindenike, az oduköltők egész serege megérdemli, hogy az erdész szívesen látott vendége legyen; mert egyik egy, másik más fajtájut pusztít, s a melynek pusztítása jelentéktelenebbnek lászik, például a harkályoké, azok is igen jó szolgálatot tesznek az által, hogy élelmöket keresve átkalapálják a féregejtette fát, s közvetve a kisebb oduköltők számára fészkeket készítenek elő.

A magára hagyott természet visszaállítja ugyan a keblében megzavart egyensúlyt ismét, de az idő folytonosságához és végtelenségéhez képest az ember élete azon időtartamnak, — mely alatt ujra gazdag lombzatok állnának elő, mely alatt az erdő családja teljessé válna, föl-lelhetők volnának az erőteljes fiatal fák mellett az öreg törzsek is, föl-lelhetnék bennök az oduköltők kényelmes tanyájakat, — csak kicsiny része, az alatt pedig neki is élni, nemzedékét táplálnia kell. Módot kell tehát feltalálnia a természet működését gyorsítani. S csakugyan ha az

erdész fölhíva érzi magát feladatának megfejtéséhez, a mellékhasználatokat is különösen figyelembe venni, épen úgy megérdemlik az odüköltők, hogy védelmükre különös gondot fordítson.

De nemcsak az erdésznek, a mezei gazdának is megbecsülhetetlen hasznót tesznek a rovarpusztító madarak, tudja ez utóbbi is, hogy a rovarok kártékony elszaporodását ő érzi meg előbb, s azért örömet látja, ha a rovarpusztító madarak, megszűkülván erdei élelmők, az ő gyümölcsfáit is megtisztítják a férgektől; tudnia kell, hogy a szántóföldeit, vetéseit férgektől megtakarítani szokott madarak a közeli erdőkben tanyáznak. Olcsóbb lesz a munkás, iparos kenyere, tüzi fája, s ez elég ok arra, hogy a rovarpusztító madarak védelme nemzetgazdasági jelentőségre emelkedjék.

Két eszköz van gyakorlatban: az odüköltő madarak törvény által kimondott védelme és a fészekedények használata, az előbbinek bár szelidebb, de föltételezett gyakorlata mellett, mivel a fészekedény használata az odüköltő madarak védelme nélkül kevés sikert biztosítana.

A rovarpusztító madarak legnagyobb része egyszersmind éneklő madaraink közé tartozván, mint a többi szabad lények ki vannak téve a különben is kegyetlen emberi önkény, illetőleg madárkedvelők és madárkereskedők üldözéseinek. Az erdőket pedig tulajdonosainknak tetemes költség mellett is távolról sem lehet ilyennemű ellenségektől teljesen biztosítani; különösen nálunk, hol még a nép kevésbé kifejlett értelmiségű, s a megszüntetett jobbágyság igényelmes oldalának utóíze még egészen el nem elnyészett; hol a nép még most is közösnek, oly isten-adományának tekinti az erdőt, melynek használatához a tulajdonoson kívül neki ép úgy joga van. Nálunk is a törvényhozásnak, az államnak kell az erdőtulajdonosokat erdővédelmők nemének gyakorlatában gyámoztatni. Az erdőtulajdonos benne csak a legelső államéleti elv föntartását, „az enyém és tiéd védelmét“ követeli.

Ha meggondoljuk, hogy a madárkedvelés oly fényüzési cikk, melyet a legigénytelenebb parasztgunyhóban is föllelhetni, igazolva látjuk rovarpusztító madarak védelmének fontosságát, mivel a föld népese-

désével és az erdőgazdászati fejlettségével az alább fölhozandó tapasztalati adatok bizonyítása szerint e madarak szaporodása éppen visszaszármazásban áll. — Méltán ajánlhatjuk hazai törvényhozásunk előrelátó figyelmébe az erdő- és mezőgazdasági védelem e nemének is föl vételét, a mint föl vették azt Európa többi mivel t államai.

Az erdőt, gyümölcsösöket s vetéseket pusztító hernyók, rovarok tulszaporodása nem egyszer tapasztalható nálunk; de oly mérvben, mint az a túlnépesedet mivel t világ több helyein előfordult, hogy tulszaporodásuk rendszeressé vált volna, még nem következett be.

Bizton várható hasonló körülmények között, azonban magunk előtt képzelhetjük a jövő áldásának kimaradását, ha az üdvös helyzetet, más kárán előre okulni, sokáig késnének fölhasználni.

Hannoverában például a „Harz“on, hol a bányászat évezredek óta nagyon sűrű hegyi népesedést idézett elő s tart fenn folytonosan, az évről évre tulszaporodni kezdett férgek, rovarok elnyomására nem kíméltek emberi munkát, költséget, s még se bírtak az évről évre növekedő erdőpusztulásnak gátot vetni. Keleti Poroszország túlnépesedet t helyein egész erdőállabok estek áldozatul a rovarok pusztításainak, elannyira, hogy az erdőtulajdonosoknak a mesterséges újraerdősítés nehéz munkájához kellett fogni. Dél németország sem szűkölködik hasonló példákban minden oly túlnépesedet t helyen, hol a föld értéke az erdőtől is magasabbra csigázott termőképességet követelt, hol tehát az erdőgazdaságnak nagy kifejlettségi fokon kell állani.

Németország igen sokat köszönhet dr. E. Glogernek, ki nem szűnt meg abeli buzgólkodásában, hogy röpirataiban és munkáiban a rovarpusztító madarak védelmét az államok minél szorosabb kötelességévé tegye, és hogy gyümölcsészeknek úgy mint erdőtulajdonosoknak a fészekedények használatát melegen ajánlja.

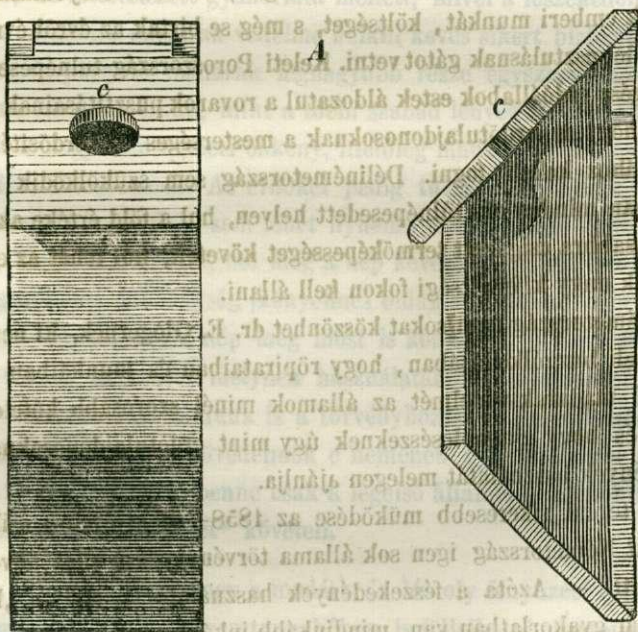
E téreni sikeresebb működése az 1858—61-ki évekre esik, mely idő alatt Németország igen sok állama törvényhozása által üdvös lépéseket tett. — Azóta a fészekedények használata is, mely a „Harz“on most már gyakorlatban van, mindinkább inkább terjed.

Németország fontos kezdeményezését nyomban követte Belgium

és Franciaország, hol a gyorsan lábrakapott magán madárvédelmi-egyletek tisztét nem késett az állam magáévá tenni. Holott Franciaország legnagyobb része, hol a legkeményebb téli idő érik, áll be 12° – 16° -nál nagyobb hideggel, sőt a tenger közelsége a tél tartamát csak pár hóra szállítja le, kevésbé szükségelte, mert Európa hidegebb részeiből oda-költözők vándor rovarpusztító madarak által az erdeiben előállott apadást rendesen kipótolta.

Igen nagy mennyiségben szállják meg e rovarpusztító vándor madarak az olasz fél szigetet, hol Glogernek hosszabb ottanléte alatti tapasztalata szerint azok ottan a legkiméletlenebb bánásmódban részesülnek. —

Kedvencz eszméje volt azért Glogernek madarai számára nemzetközi védelmet eszközölni ki. Mely eszme mindenestre fontos, de nehezen remélhető, hogy a diplomatiái világ egyhamar ilyen alárendelt lények védelmét figyelmére méltassa.

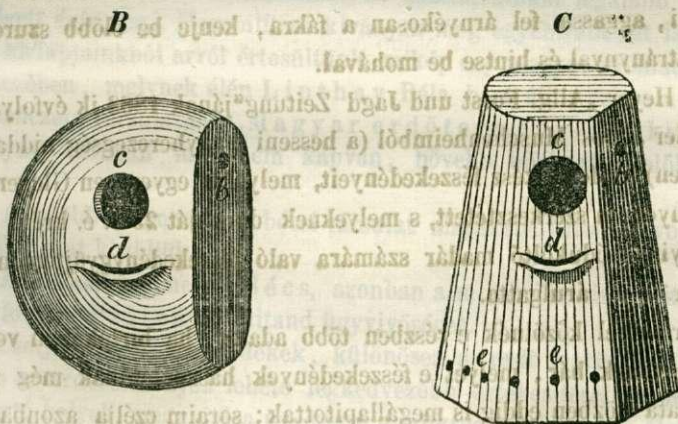

r. M. B.

A gyakorlati angol népnél a rovarpusztító madarak védelme már a nép vérébe ment által; a gyümölcsstenyészők náluk már régóta használják kertjeikben a fészkekenyekeket, s a franciaországihoz hasonló törvények gyakorlata csak nagyon szűk körre szorítkozik.

En az ide mellékelt rajzban *A* ábrában az általam Tharandban láttottnak egy példányát mutatom be, mely azoknak fő alajkát és nagyságára nézve is a közép nagyságúkat képviseli. — Fából készült, rajta *c* a röplyuk, *b* a szeglyuk, melynélfogva felakasztatik, s mely kívülről egészen szürkés-fekete színű, alkalmasint kátránynyal volt megfestve. Használatáról, fájdalom, Tharandban, rövid ottmulatásom miatt, nem szerezhettem részletesebb adatokat, s azon reményemben is, hogy a tharandi évkönyvekben felfogom találni a nyert tapasztalati adatok följegyzését, csatlakoztam; mert 1858—1861-ig egyik évfolyamban sem találtam róla említést, miből azt következtetem, hogy vele való kísérlet-tételök még csak kezdemény.

A B és C alatti rajzokat a lipcei „Illustr. Ztg“ mult évi január 18-ki

$\frac{1}{2}$ term. nagyságban.

r. M. B.

száma után közlöm, mely rólok ezeket mondja: „E fészkekenyek égetett agyagból vannak készítve, s az oly sok oldalról ajánlott fából valók fölött

azon előnyt szolgáltatják, hogy míg előbbiek nagyon mulandók, ezek tartósak és legalább egy harmaddal olcsóbbá kerülnek a fából valóknál, s a mint Wiebe, volt hannoveri pénzügyi revisor, két évi kísérlettel után felöle meggyőződött, seregélyek, czinegék, verebek sat. szeretnek bennök költeni.

Lehet kétféle idomut használni: a *B* idomú kétharmadáig lemetezett üres golyóból áll, a *C* idomú egy lapos oldalokkal ellátott fölfordított virágcserepéhez hasonlítható; *b* a felaggatásra szolgáló szeglyuk (a szeg fejének az edény fedele alá kell jönni); *c* a fészekszáj (röplyuk); *d* egy kis párkány, hogy a madár rászállhasson; *e*, *e*, lyukak (*C* ábránál) arra szolgálnak, hogy rajtok keresztül egy betett fafenék megtartására sodrony húzathassék.

A *C* idomú előnyt érdemel, mivel olcsóbban állítható elő, és a kiégetésnél kevesebb helyet foglal el, sőt a fafenék is a madaraknak jobban megfelel. —

Ha az ember e fészekedényeket a madarak számára vonzóvá akarja tenni, aggassa fel árnyékosan a fákra, kenje be előbb szurokkal vagy kátránnyal és hintse be mohával.

A Heyer „Allg. Forst und Jagd Zeitung”-jának 1863-ik évfolyamában Eller János Muschenheimből (a hesseni nagyhercezség niddai kerületében) hirdette kész fészekedényeit, melyeket egyenesen Gloger útatisztái nyomán szerkesztetett, s melyeknek darabját 23 o. é. krért, s valamennyiféle ódúköltő madár számára való fészekedénygyűjteményt 5 frt. 5 kr. o. é. árulgatta.

Örömmel közölnék e részben több adatot, ha birtokában volnék azon kevésnek bár, melyet e fészekedények használatának még fiatal gyakorlata közben eddig is megállapítottak; soraim célja azonban inkább a figyelem felhívása s erdészeink ez ügy iránt való érdekeltségének lehető eszközzése lévén, jelenleg nem tehetek egyebet, minthogy azon t. olvasóimat, kik részletesebben akarnak felölök értesülni: a dr. Gloger hátrahagyott irataiból összeszedett „Die Hegung der Höhlenbrüter mit besonderer Rücksicht auf die Nachtheile des Vogelfanges für die Land- und Forst-Wirthschaft, Berlin 1865” czimű könyvre, és dr. Löffler Ká-

roly: „Die Höhlenbrüter im Dienste der Land- und Forst-Wirthschaft, Berlin 1863“ című munkájára utaljam. *Mikó Béla.*

Erdő-iparügyi Részvénytársaság.

(Actien-Gesellschaft für Forstindustrie.)

A legközelebbi években nagymérvű haladást tett birodalmi ipar, valamint a külföldnek különösen magyar-országi faanyagok iránt is nyilvánuló kereslete, és a faáraknak a közelebbi pár év alatt történt kedvező emelkedése, erdeink teményeinek értékesítésére a jelen által is igazolt szép jövőt jósolnak. És hogy erdőségeink jórésének eddig elzárt kincse vállalkozó s tevékeny kereskedelmi kezek közreműködésével inkább-inkább fog az üzleti forgalom körébe vonatni, ennek előjeléül tekintjük a Bécsben nem rég alakult „Erdő-iparügyi részvénytársaságot” — „Actien Gesellschaft für Forstindustrie.“

E társulat létre jötté erdészeti tekintetben, úgy magán mint közgazdasági szempontból is kiváló fontossággal bír, nem mulaszthatjuk el, tehát lételéről erdőbirtokosainkat és szaktársainkat legalább tájékozás végett értesíteni. Megemlíteni kívánjuk még egyébiránt azt is, hogy hazai hírlapjainkból arról értesültünk, mikép egy magyar vállalat is van keletkezőben, melynek élén Lipthay Béla báró áll s címe a leendő és hasonczélú társulatnak „Magyar erdőtermény-bank;“ alapszabályait azonban még nem kapván, bővebb tájékozást felőle nem adhatunk.

Az előbb megnevezett bécsi társulat alapszabályaiból kivonatilag az alábbiakat közöljük.

A társulat székhelye Bécs, azonban a m. kir. ministerium engedélye folytán Pesten is állítand ügyvivőséget.

Czélja az erdészeti érdekek, különösen az erdő iparügy előmozdítása és az erdőtermények lehető legkedvezőbb értékesítése, termelési és fogyasztó helyek megnyitása s e végre a szükséges vállalatok életbeléptetése, az erdőtermékeknek a fogyasztókhoz különösen a nagyobb városokba való szállítása, s egyáltalában mind annak megtétele, mi azoknak jaczra való jutását egy vagy más alakban eszközölheti.

E czél elérésére joga van a társulatnak:

a) Mindennemű erdő-terményeket — tűzi, épület és szerszámfákat stb. venni és eladni, úgy saját számlájára mint bizományilag;

b) egész erdőterületeket letarolásra, gyérítésre vagy fordaszerű felhasználásra meg-, vagy bérbe venni;

c) mindenütt raktárt és ügynökséget sat. állithatni, hogy ezek útján az eladást bel- és külföldre, magánosok és intézetek, valamint az állam és község részére eszközölje;

d) biztosíték mellett kamatozó előleget adni minden az erdőipar körébe eső — s a társulatnak eladandó vagy bizományilag adandó cikkekre;

e) az erdőtermények feldolgozását és kiszállítását eszközölni, minden erre szükséges intézményeket mint usztatókat, ergetyüket, fűrész- és gyaluló műveket s ezekhez hasonlókat felláítani s azok készítményeit értékesíteni;

f) a fennálló törvények megtartása mellett saját költségén vagy másokkal közösen közlekedési eszközöket állítani s e nemű már fennálló vállalatokkal pl. vasútak- és gőzhajókkal a lehető gyors és olcsó közlekedés céljából egységre lépni.

A társulat alaptőkéje — 12,000,000 ft. mely 60000 kétszáz forintos és az előmutatóra szülő részvény útján alakul, mely részvények a névleges értéken alól nem adhatók ki.

A 60000 részvénynek előbb csak fele adatik ki s így az alaptőke egyelőre 6000000 ft. leend.

A visszatartott 30000 részvény kibocsátása iránt az igazgató tanács határoz. A már előbb kiadott társulati részvények birtokosainak részvényeik arányában előjoguk van a másodizben kibocsátott részvényeket névleges értékben átvenni.

Minden részvényre azonnal 40% vagy 80 ft. lefizetendő s ha ez összegek az első izben kibocsátott 30000 részvény után lefizetődtek, a társulat, kereskedelmi bejegyzését eszközölvén, üzletét megnyitja.

A későbbi befizetéseket az igazgató tanács rendeli el.

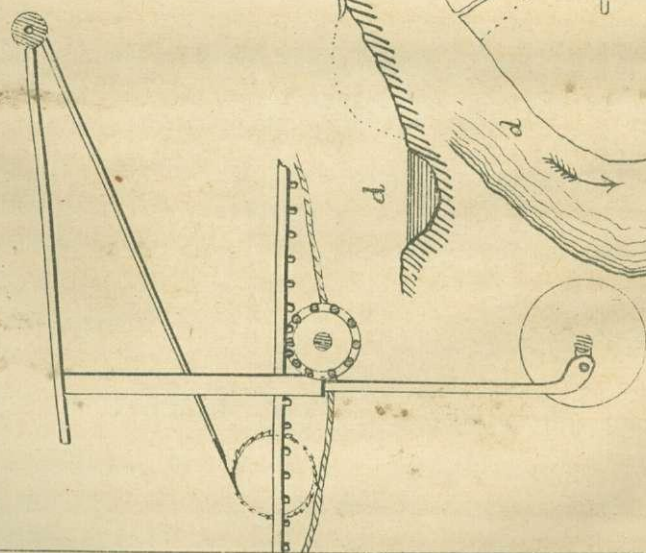
A közelebbi első 5 évre megalakult igazgató-tanácsnak jelenleg tagjai: herczeg Pálffy Antal, Baiersdorf Adolf, üszögi és mosgói Biedermann Gusztáv, Goetz Károly, Laczkó Pál, Luczenbacher Pál, Pfeifer József, Spitzer S. L. és Wahrmann M.

Szerkeszti és kiadja: **Wagner Károly.**

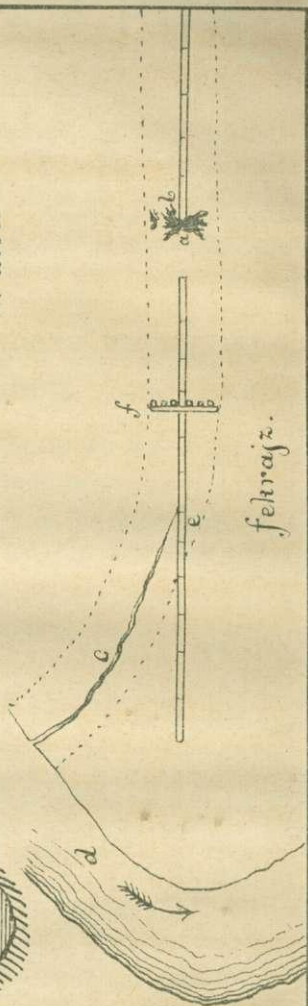
Főmunkatárs: **Divald Adolf.**

1. Selmecz, 1869. Nyomatott Mihalik István-nál.

1. ábra.

2. ábra.

fehrajz.

